КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра економічної та соціальної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана/директора
з навчальної роботи
_____
«28» 08 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Географія ризиків та сталий розвиток

(повна назва навчальної дисципліни)

для студентів

галузь знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
(шифр і назва)

спеціальність С6 Географія та регіональні студії
(шифр і назва спеціальності)

освітній рівень Магістр

освітня програма Урбаністика та регіональний розвиток

вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2025/2026
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	6
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: **Кононенко Олена Юріївна**, доцент кафедри економічної та соціальної географії, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____(_____) «__»___ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____(_____) «__»___ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2025

Розробник: **Кононенко Олена Юріївна**, доцент кафедри економічної та соціальної географії, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник

ЗАТВЕРДЖЕНО
Зав. кафедри _____
_____ (Костянтин МЕЗЕНЦЕВ.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Протокол № 12 від «19» червня 2025 р.

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол від «27» серпня 2025 року № 7
Голова науково-методичної комісії _____ (Наталія КОРОГОДА)
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

1. Мета дисципліни – формування у студентів здатності розв'язувати задачі та практичні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру пов'язані з просторовими особливостями поширення небезпечних процесів і явищ, що становлять загрозу сталому розвитку суспільства, оволодіння сучасними методами оцінки рівнів небезпеки, а також формування навичок застосування набутих знань при прийнятті управлінських рішень в умовах недостатності інформації.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1) знати закономірності розвитку і розміщення виробництва та природних ресурсів в світі та Україні, особливості прояву глобальних проблем людства, етапи формування політичної карти світу, характеристику світового господарства, його основних складових частин, загальні закономірності протікання фізичних та хімічних процесів, що відбуваються в процесі негативного впливу антропогенної діяльності на навколишнє середовище;

2) вміти аналізувати складні процеси в системі: «навколишнє середовище – людина – економіка», виявляти причинно-наслідкові зв'язки, що виникають суспільно-географічних комплексах, відстоювати свою позицію при обговоренні проблем сталого розвитку.

3) володіти базовими навичками роботи з картографічними джерелами, програмним забезпеченням для користування Інтернетом, роботи з нормативно-правовими документами.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Розкриваються поняття про ризики та їх просторовий вимір, напрями і методи управління ними на різних ієрархічних рівнях. Надається характеристика географічних особливостей поширення основних ризиків: природних, техногенних, екологічних, соціальних, економічних, політичних. Розкривається роль і значення сталого розвитку як механізму управління ризиками через: 1) теоретичні моделі екологобезпечного та соціальноорієнтованого розвитку, спрямовані на вирішення глобальних проблем людства; 2) систему міжнародних документів, у яких розкриваються базові поняття сталого розвитку; 3) індикатори сталого розвитку країн і регіонів, що дозволяють виявити території з найвищим рівнем загроз; 4) економічні та нормативно-правові механізми згладжування основних загроз та переходу на екологічно безпечну та соціально орієнтовану траєкторію розвитку.

Навчальна дисципліна «Географія ризиків та сталий розвиток» є однією зі складових комплексної підготовки фахівців рівня «Магістр», спеціальності «Географія та регіональні студії» освітньої програми «Урбаністика та регіональний розвиток».

4. Завдання дисципліни «Географія ризиків та сталий розвиток» полягають у наданні студентам загальних та фахових компетентностей, передбачених освітньою програмою «Економічна та соціальна географія», зокрема:

- здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК 2);
- здатність до використання географічних та дотичних до них теорій та концепцій взаємодії людини та довкілля, просторової (територіальної) організації суспільства, сталого регіонального та міського розвитку, збалансованого природокористування, ландшафтного різноманіття, просторового планування, врахування соціально-економічних та природних закономірностей формування та розвитку регіонів для дослідження та інтерпретації просторових процесів і явищ (СК 1);
- здатність до комплексного просторового мислення, дослідження просторових (територіальних) відношень та взаємодії на глобальному, регіональному та локальному рівнях (СК 3);

– здатність ідентифікувати, аналізувати та пояснювати просторові взаємозв'язки, тенденції розвитку просторових процесів і явищ, просторові трансформації (СК 6).

5. **Результати навчання за дисципліною:** *(описуються з детальною достовірністю для розробки заходів оцінювання)*

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація*; 4. автономність та відповідальність*)		**Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання**	**Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)**	**Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни**
Код	**Результат навчання**			
1.1	*предмет, об'єкт, напрями дослідження, географії ризиків та сталого розвитку*	*лекція*	*Контрольна робота,60% правильних відповідей*	*5%*
1.2	*показники, індикатори та методика оцінки сталого розвитку міст та регіонів*	*лекція, реферат*		*5%*
1.3	*теорії і концепції екологоорієнтованого соціально-економічного розвитку*	*лекція*		*5%*
1.4	*поняття про ризики та основні загрози сталому розвитку*	*лекція*		*5%*
1.5	*механізм та інструменти забезпечення сталого розвитку*	*лекція*		*5%*
1.6	*загрози сталому розвитку України, механізми та ресурси забезпечення сталого соціально-економічного розвитку*	*лекція*		*5%*
1.7	*загрози сталому економічному розвитку територій та можливості їх нейтралізації*	*лекція*		*5%*
1.8	*загрози сталому соціальному розвитку територій та можливості їх нейтралізації*	*лекція*		*5%*
1.9	*загрози сталому екологічному розвитку територій та можливості їх нейтралізації*	*лекція*		*5%*
1.10	*особливості забезпечення та ризики сталого розвитку міст*	*лекція*		*5%*
2.1	*здійснення пошуку та систематизації інформації щодо сталого розвитку країн і регіонів, робота з науковою літературою*	*семінарські заняття, підготовка реферату*	*виступи та доповнення на семінарських роботах,дискусія, захист реферату*	*5%*
2.2	*проведення порівняльного аналізу сталого розвитку країн та регіонів*	*семінарські заняття*		*5%*
2.3	*робота з картографічними джерелами, сайтами що містять аналітичні дані, статистику, доповіді щодо сталого розвитку*	*семінарські заняття*		*5%*
2.4	*виявлення проблем сталого розвитку територій різного ієрархічного рівня*	*семінарські заняття*		*5%*
2.5	*виявлення прогалин у нормативно-правовій базі України, що є загрозою сталому розвитку*	*семінарські заняття*		*5%*
2.6	*визначення пріоритетів сталого розвитку регіонів з урахуванням гостроти основних загроз*	*семінарські заняття*		*5%*
3	***комунікація:** вміння генерувати нові ідеї та аргументи при обґрунтуванні напрямів сталого розвитку міст та регіонів, спираючись на навички комунікації, креативності та самореалізації*	*семінарські заняття*	*Виступи, доповнення на семінарах, дискусія*	*10%*
4.	***автономність та відповідальність** вміння*	*семінарські заняття,*	*Виступи,*	*10%*

заповнюється за необхідністю, наприклад для практик, лабораторних курсів тощо.

*

	приймати та відстоювати управлінські рішення щодо вибору механізмів та інструментів сталого розвитку в умовах недостатності інформації	*дискусії*	*доповнення на семінарах, дискусія*	

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання *(необов'язково для вибіркових дисциплін які не входять до блоків спеціалізації)*

~~Результати навчання~~ дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9
1.Розуміти сучасні теорії та концепції географії та регіональних студій, а також дотичних напрямів (зокрема, соціології, екології), застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження та інтерпретації просторових процесі і явищ (ПРН1)	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2.Здійснювати дослідження просторових взаємозв'язків, виявляти тенденції у географічних даних, особливості розвитку просторових процесі і явищ, просторових трансформацій у складних і непередбачуваних умовах, оцінювати фактори, розробляти відповідні прогнози, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики й імовірні наслідки із застосуванням навичок комплексного просторового та абстрактного мислення (ПРН8)		+				+	+	+	+

~~Результати навчання~~ дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	1.10	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	3	4
1.Розуміти сучасні теорії та концепції географії та регіональних студій, а також дотичних напрямів (зокрема, соціології, екології), застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження та інтерпретації просторових процесі і явищ (ПРН1)	+		+				+		+
2.Здійснювати дослідження просторових взаємозв'язків, виявляти тенденції у географічних даних, особливості розвитку просторових процесі і явищ, просторових трансформацій у складних і непередбачуваних умовах, оцінювати фактори, розробляти відповідні прогнози, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики й імовірні наслідки із застосуванням навичок комплексного просторового та абстрактного мислення (ПРН8)		+	+	+	+	+	+	+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів: рівень досягнення поставлених цілей навчання визначається за результатами письмових контрольних робіт, виступів на семінарських заняттях, участю у дискусії та підготовки рефератів.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

результати навчання – **1 (знання)** – до 50%;
результати навчання – **2 (вміння)** - до 30%;
результати навчання – **3 (комунікація)** - до 10%;
результати навчання – **4 (автономність та відповідальність)** - до 10%

7.2 Організація оцінювання:

У курсі передбачено 2 змістових частини. Заняття проводяться у вигляді лекцій та семінарських занять. Завершується дисципліна заліком.

Впродовж семестру проводяться тематичні контрольні роботи у вигляді тестів та запитань

з розгорнутими відповідями після завершення розгляду відповідних тем. Набуття студентами знань та навичок також оцінюється під час їх виступів на семінарах, участю у дискусіях, написанні рефератів на задані теми. Для студентів, що впродовж семестру не набрали мінімальної кількості балів (60 балів) проводиться заключна семестрова контрольна робота з максимальною кількістю балів – 40. Обов'язковим для отримання заліку є відпрацювання семінарських робіт, підготовка реферату на визначену тему до початку залікової сесії.

Підсумкове оцінювання не проводиться і студент отримує оцінку відповідно до виконання основних видів робіт впродовж семестру.

Загалом формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом ректора № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і семінарських занять

№ п/п	Назва теми*	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
Розділ 1„Теоретичні та прикладні аспекти управління ризиками у регіональному контексті”				
1	***Вступ***. ***Тема 1.*** *Мета, завдання і структура курсу «Географія ризиків та сталий розвиток». Поняття про ризик*	2	2	10
2	***Тема 2*** *Географія природних ризиків*	2	2	10
3	***Тема 3.*** *Географія техногенних ризиків*	2		10
4	***Тема 4.*** *Географія соціальних та економічних ризиків*	2	2	9
5	***Тема 5.****Оцінка ризиків: аналіз основних підходів*	2		10
6	***Тема 6.*** *Теоретичні основи управління ризиками*	2	2	9
7	***Тема 7.*** *Поняття про стійкість (резильєнтність) та механізми її досягнення*	2		10
Контрольна робота 1				
Розділ 2 «Концептуалізація сталого розвитку та можливості і практики переходу»				
8	***Тема 8.*** *Огляд теорій і концепцій екологічно збалансованого та соціально орієнтованого розвитку територій*	2		9
9	***Тема 9.*** *Концепції сталого економічного розвитку*	2	2	10
10	***Тема 10.*** *Концепції сталого соціального розвитку*	2		9
11	***Тема 11.*** *Концепції сталого екологічного розвитку*	2	2	10
12	***Тема 12.*** *Механізми сталого розвитку: глобальний і регіональний рівень*	2		9
13	***Тема 13.*** *Механізми сталого розвитку: локальний рівень*	2	2	10
14	***Тема 14.*** *Відмінності у рівнях сталого розвитку міст та регіонів України: сучасний стан та тенденції*	2		10
Контрольна робота 2				
	ВСЬОГО	**28**	**14**	**135**

Загальний обсяг ***180*** *год,* в тому числі:
Лекцій **–** ***28*** *год.*
Семінари **-** ***14*** *год.*
Консультації **-** ***3*** *год.*
Самостійна робота **-** ***135*** *год.*

9. Рекомендовані джерела:

Основна:

1. Кононенко О.Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку: навчальний посібник. – К.: ДК «Прінт-Сервіс», 2016. – 109 с.
2. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: вектори реального поступу: національна доповідь / за ред. акад. НАН України Е.М. Лібанової, акад. НААН України М.А. Хвесика. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2017. – 864 с.
3. Крамарев Г.В. Теоретичні аспекти забезпечення сталого розвитку промисловості України – Харків, 2019 – 559 с.
4. Гречко Т.К., Лісовський С.А., Романюк С.А., Руденко Л.Г. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку: навчальний посібник – Херсон: Грінь Д.С., 2015. – 264 с.
5. Національна парадигма сталого розвитку України / Нац. акад. наук України, Держ. установа / За заг. ред. Б. Є. Патона. - К.: Держ. установа "Ін-т економіки природокористування та сталого розв. Нац. акад. наук України", 2012. - 71 с.
6. Стан виконання в Україні положень «Порядку денного на XXI століття» (2012-2012) / За ред. Руденко Л.Г. – К.: Академперіодика, 2014. – 359 с.
7. Madu, Christian N. Handbook of disaster risk reduction & management: Climate change and natural disasters. World Scientific Publishing Company, 2017.

Додаткова:

1. Денисенко О.О. та ін. Природно-техногенна безпека України та її регіонів: нові підходи до реалізації управлінського механізму:[Аналітична записка]// О.О.Денисенко, Л.В.Мельник, А.Л.Мельничук, О.О.Кривець, Р.С.Філозоф. –К., 2015. – 20 с.
2. Дронова О.Л. Фактори ризику техногенних надзвичайних ситуацій в Україні / О.Л. Дронова; Нац. акад. наук України, Ін-т географії. - К.: Ін-т географії, 2011. - 268 с.
3. Лісовський С.А. Природа і суспільство: баланс інтересів на теренах України / С.А. Лісовський. - К.: Інститут географії, 2009. – 300 с.
4. Мезенцева Н.І., Кривець О.О. Гендер і географія в Україні. – Монографія. – К.: Ніка-Центр, 2013. – 194 с.
5. Оцінка виконання стану підсумкових документів Всесвітнього саміту зі сталого розвитку (Йоханнесбург, 2002) в Україні / За ред. Л.Г. Руденко – К.: Академперіодика, 2004. – 208 с.
6. Програма дій «Порядок денний на XXI століття» – Пер. з англ. - К.: Інтелсфера, 2000. – 360 с.
7. Регіональні відміни природно-техногенної безпеки в Україні / монографія за ред. Олійника Я.Б.. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2016. – 223 с.
8. Розвиток України в умовах глобалізації та скорочення природно-ресурсного потенціалу /М.М. Коржнєв, Ю.Р. Шеляг-Сосонко, М.М. Курило та ін. НАН України, Ін-т телекомунікацій і глобал. інформац. простору. – К.: Логос, 2009. - 195 с.
9. Сталий розвиток: світоглядна ідеологія майбутнього / За ред. акад. НААН України М. А. Хвесика. - К.: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розв. НАН України», 2012. – 465 с.
10. Стратегічні пріоритети безпечного розвитку України на засадах «зеленої економіки»: монографія / В.Г. Потапенко – К.: НІСД, 2012. – 360 с.
11. Стратегія сталого розвитку: підруч. для вищ. навч. закл. / Боголюбов В. М. - Херсон : Олді-плюс, 2012. - 444 с.
12. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А.С. Філіпенко, В.С. Будкін, А.С. Гальчинський та ін. – К.: Либідь, 2002. – 470 с.
13. Brunn, S.D., Dronova O., Kononenko Slavutych atomograd as the last ideal city of the USSR: Challenges and adaptation mechanisms of resilience. GeoJournal, 2020.

14. Кононенко О.Ю., Дронова О.Л. Концепція міського метаболізму як підґрунтя для розбудови циркулярних міст в Україні. Український географічний журнал. 2022, № 1, С. 36-46.
15. Кононенко О., Трусій О. Міські сади як чинник соціальної стійкості в кризові часи: Приклад Києва та Київської області. Український географічний журнал. 2025, № 2. С. 93-103.